

سرشناسه: تقوی، لیلا
عنوان و نام پدیدآور: قراردادهای ویژه نقالی / لیلا تقوی
مشخصات نشر: قم: ملینا، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص. مصور (رنگی)
ISBN: 978-600-327-043-5 ۴۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه

موضوع: ۱. نقالی؛ ۲. پرده خوانی؛ ۳. قصه گوئی؛ ۴. افسانه‌ها و قصه‌های ایرانی - تاریخ
و نقد.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲. ۴ق ۷/ت ۳۲۴ PIR

رده بندی دیویی: ۸۵۵/۰۴:۹

قراردادهای ویژه نقالی

نویسنده: لیلا تقوی

ناشر: ملینا

ویراستار: مرضیه علی بابایی

طراح جلد: فاطمه ذاکر حقیقی

صفحه آرا: ۰۹۱۹۱۷۲۹۰۸۲ (گرافیک ظهور)

نوبت و تاریخ چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۲

شابک: ۵-۴۳-۰۳۲۷-۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

مرکز پخش: قم

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۷۳۹۶-۳۷۸۳۱۰۴۱

قراردادهای

ویژه نقالی

لیلا تقوی

فهرست

سخنی با خواننده ارجمند..... ۹

فصل اول: نقالی

۱-۱- یادآوری و پیش درآمد..... ۱۲

۲-۱- تعریف قصه..... ۱۴

۱-۲-۱- قصه گوئی و مروری بر سیر تاریخی آن..... ۱۴

۲-۲-۱- قصه گوئی در ایران پیش از اسلام..... ۱۷

۳-۱- تعریف نقالی..... ۲۲

۱-۳-۱- نقالی در عصر صفوی..... ۲۴

۲-۳-۱- قهوه‌خانه به مثابه مکانی برای هنر..... ۲۶

۴-۱- شاهنامه و نقالی..... ۲۹

فصل دوم: پرده خوانی، نقاشی قهوه‌خانه‌ای

۱-۲- یادآوری و پیش درآمد..... ۳۲

۲-۲- پرده خوانی (شمایل گردانی، پرده داری)..... ۳۳

۳-۲- رنگ، فرم و حالت در نقاشی قهوه‌خانه‌ای..... ۴۱

۴-۲- اهداف، ویژگی‌ها و خصوصیات نقاشی قهوه‌خانه‌ای..... ۴۴

فصل سوم: قراردادهای نقالی

۱-۳- یادآوری و پیش درآمد..... ۴۸

۲-۳- قراردادهای هنری..... ۴۹

- ۱-۲-۳- فراگرد ارتباطی قراردادهای هنری ۵۱
- ۳-۳- قراردادهای تئاتری ۵۳
- ۴-۳- نگاهی به انواع قراردادها در تئاتر ۵۵
- ۵-۳- شکل و معنا در قراردادهای تئاتری ۵۷
- ۶-۳- قراردادهای مکان و صحنه آرایبی در نقالی ۵۸
- ۱-۶-۳- قابلیت اجرای نقالی در همه مکانها و توانایی جابجا کردن ابزار کار نقال و انتقال آسان محل اجرا ۶۰
- ۲-۶-۳- نقال بر اساس احتیاجات نوع روایت می تواند از تمامی فضای نمایشی استفاده نماید ۶۰
- ۳-۶-۳- بهر پای مکانی (جابجایی نمایشی) در نقالی، برای تماشاگران قابل قبول است ۶۱
- ۴-۶-۳- امکان نقل روایت های صحنه های فراوان و تغییر صحنه ها بدون محدودیت بوسیله نقال ۶۲
- ۵-۶-۳- فضای نمایشی اعم از جایگاه تماشاگران و صحنه نمایش دارای تقسیمات محدوده های مشخص و قراردادیست ۶۲
- ۶-۶-۳- استفاده از صحنه ای تخت بدون دکور و ساده که زمان و مکان خاصی را القا نمی کند ۶۴
- ۷-۶-۳- تصویر مکان و آرایه های صحنه به وسیله کلام نقال و نشانه های نمادین در نقالی صورت می گرفت ۶۵
- ۷-۳- قراردادهای زمان در نقالی ۶۶
- ۱-۷-۳- رعایت زمان تاریخی در نقالی الزامی نیست ۶۷
- ۲-۷-۳- در نقالی، تعلیق و تعویق حوادث از لحاظ زمانی امکان پذیر است (۴) ۶۸
- ۸-۳- قراردادهای بازیگری در نقالی ۶۸

- ۷۰-۸-۱- بازی‌ها در نقالی، غیر گرایانه و قراردادی است. ۷۰
- ۷۱-۸-۲- جدا شدن بازیگر از نقش در حین اجرای نمایش به سهولت امکان‌پذیر است. ۷۱
- ۷۲-۸-۳- نقال در نقل خویش می‌تواند از بدیهه سازی استفاده کند. ۷۲
- ۷۴-۸-۴- نقال در طول اجرا، با قطع نمایش می‌تواند با تماشاگران ارتباط برقرار کند. ۷۴
- ۷۴-۸-۵- تأکید و اغراق در حرکات، گفتار و بازی نقال در نقل خویش ۷۴
- ۷۶-۹-۳- قراردادهای ادا و اشاره در نقالی ۷۶
- ۷۸-۹-۱- ادا و اشاره می‌تواند احساسات مختلف را در نقالی القا کند. ۷۸
- ۷۸-۹-۲- اشاره در نقالی می‌تواند معرف خصایصی از شخص بازی باشد. ۷۸
- ۷۹-۹-۳- ادا و اشاره می‌تواند، نشان دهنده رویدادها و اتفاقات خاص در نقالی باشد. ۷۹
- ۸۰-۱۰-۳- قراردادهای حرکت در نقالی ۸۰
- ۸۱-۱۰-۱- حرکت می‌تواند معانی خاص را در نقالی القا نماید. ۸۱
- ۸۳-۱۱-۳- قراردادهای لباس در نقالی ۸۳
- ۸۴-۱۱-۱- لباس، جنبه‌های کاربردی خاصی در بازی نقال در نقالی دارد. ۸۴
- ۸۴-۱۲-۳- قراردادهای کاربرد اشیاء در نقالی ۸۴
- ۸۶-۱۲-۱- استفاده از اشیای صحنه‌ای، واقعی و تخیلی در نقالی ۸۶
- ۸۷-۱۲-۲- رهایی از قید زمان در استفاده از اشیا در نقالی ۸۷
- ۸۷-۱۳-۳- قراردادهای گفتار و بیان در نقالی ۸۷
- ۸۹-۱۳-۱- گفتار در نقالی همراه با شعر و کلام موزون بکار می‌رود. ۸۹
- ۸۹-۱۳-۲- نقال از روایت و روایتگری در اجرای نقل خویش بهره می‌گیرد. ۸۹
- ۹۰-۱۴-۳- قراردادهای ساختار در نقالی ۹۰
- ۹۱-۱۴-۱- نقالی، دارای مقدمات و تمهیدات اولیه‌ای پیش از اجراها می‌باشد. ۹۱
- ۹۱-۱۴-۲- نقالی، دارای ساختار ویژه خود است. ۹۱

- ۳-۱۴-۳- در نقالی، در پایان هر اجرا موخره یا مرحله‌ای پایانی وجود دارد..... ۹۲
- ۳-۱۵- قراردادهای تماشاگران در نقالی..... ۹۲
- ۳-۱۵-۱- مشارکت، ارتباط و همراهی مستمر تماشاگر، با نقل و نقل در طول اجرای روایت..... ۹۳
- ۳-۱۵-۲- نقال بر اساس نوع تماشاگر از روش‌های گوناگون به منظور تاثیر گذاری بر آنان استفاده می‌کند..... ۹۴
- ۳-۱۵-۳- حضور آزادانه و موثر تماشاگران در محل اجرا، به دلیل زمینه‌های مناسب..... ۹۵
- ۳-۱۶- تجربه‌های حسی در نقالی..... ۹۶

فصل چهارم

- نتیجه..... ۹۹
- پیوست‌ها..... ۱۰۴
- منابع..... ۱۰۵
- کتاب‌ها..... ۱۰۵
- مجله..... ۱۰۹
- پایان‌نامه‌ها..... ۱۱۱
- مصاحبه‌ها..... ۱۱۳

فهرست تصاویر

- شکل ۱-۱ نقاشی با موضوع قهوه‌خانه (فرهنگستان هنر)..... ۲۵
- شکل ۱-۳ استفاده از تعلیمی در نقالی (فرهنگستان هنر)..... ۸۵

سخنی با خواننده ارجمند

هنر از جان آدمی نشأت گرفته و با تار و پود روح و روان او گره خورده است. نقالی با ادبیات روایی و شفاهی هر قوم آغاز می‌گردد. آنجا که قرار دادهای ویژه نمایشی با این گونه خاص «نقالی» هم‌نشین شده و به صورت نمادین تصویر وجودی می‌یابد؛ سال‌هاست با بستری جغرافیایی خود و شرایط تاریخی ویژه چهره در چهره نموده است به گونه‌ای که بارهای دلالتی که در ساختار روایت یک نقال می‌نشیند قراردادهای خاص خوانش خود را می‌طلبد که در این مجال بدان پراخته شده است. به همین منظور آنچه از اسناد ادبیات روایی و شفاهی که توسط محققان بالنده‌ای چون مری بویس، عبدالقادر مراغه‌ای و فارابی به دست آمد مورد تأمل قرار گرفت و سیر تحول هنر نقاشی و نگارگری و شکل‌های مختلف اجرایی آن از زمان پیدایش مدنیت ایرانی که با نقش کین سیاوش بر دیواره‌ها پیوند یافته تا پرده‌های مختلف نقاشی قهوه‌خانه‌ای موجود در موزه‌ها و مراکز شخصی و کتب چاپ

شده از آن‌ها بررسی گردید؛ همچنین در گفتگوی حضوری نیز دکتر محمدحسین ناصر بخت و استاد داوود فتحعلی بیگی افاضه مطلب نمودند و آقایان امیرصادقی شاهنامه خوان و منصور وفایی آخرین نسل از نقاشان قهوه‌خانه‌ای نیز مورد مشورت قرار گرفتند که در دو فصل اول و دوم بدان پرداخته شده است و اما در زمینه قراردادهای نقالی که در فصل سوم آمده رساله آقای مهدی حامد سقاییان بیشترین کمک را به بنده نموده است که در این مجال از ایشان تشکر می‌نمایم و دعای خیر خود را به پیشگاه آقایان دکتر فرهاد ناظر راد، کرمانی، دکتر فرزانه سجودی و دکتر بهروز محمودی بختیاری که همراهیم کردند می‌فرستم. نتیجه آن شد که شناخت نمایش نقالی و قرار دادهای ویژه آن، ملزومات خوانش نمادهای شکل گرفته در آن یاری می‌رساند و تلاشمان را برای پاسداری از آن دو چندان می‌کند.

لیلا تقوی

زمستان ۱۳۹۲